

ERGENLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN İZLEME VE DESTEK DAVRANIŞLARI

Ayşe B. AKSOY*, Özlem Gözün KAHRAMAN**
Şükran KILIÇ***

Özet

Bu araştırma, anne-baba desteği ve izleme davranışlarının ergenler tarafından nasıl algılandığının incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 9 ve 10. sınıfa devam eden toplam 177 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan "Anne-Baba Destek ve İzleme Davranışları" anketi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda ergenler tarafından algılanan anne baba izleme davranışlarında cinsiyet ve kardeş sayısına, baba izleme davranışlarında ise anne babanın evli olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. Algılanan anne-baba destek davranışlarında ise çocuk sayısı arttıkça anne desteğinin azaldığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: *ebeveyn izlemesi, ebeveyn desteği, ergenler*

---

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, aksoya@gazi.edu.tr

** Öğr. Gör., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, ozlem_gozun@hotmail.com

*** Uzman Psikolog, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, kilic.sukran@gmail.com

PARENTAL MONITORING AND SUPPORT BEHAVIORS PERCEIVED BY ADOLESCENTS

Abstract

This study was conducted to investigate the adolescents' perceptions of parental support and parental monitoring. One hundred and seventy seven students from nine and ten grade students participated to this study. "Mother and Father Support and Monitoring Behaviors" questionnaire prepared by researchers was used to gather data. The results indicated that perceived parental (mother and father) monitoring behaviors were significantly different in terms of adolescent's gender and the number of siblings. Perceived father monitoring behavior was also found significantly different in terms of the marriage status of parents. Findings also showed that as the number of children increased, perceived mother support decreased in return.

Keywords: *parental monitoring, parental support, adolescents*

GİRİŞ

Son yıllardaki çalışmalar, etkili ebeveynlikte ergenleri izlemenin önemli bir faktör olduğunu göstermekte ve ergenlerin yaşamın olumsuzluklarından en az düzeyde etkilenmelerini sağlamak için ebeveynlerin izleme davranışlarını sergilediklerini belirtmektedir (Stattin ve Kerr, 2000). Bununla birlikte, aile ortamındaki duygusal atmosferin temel bir öğesi olan ebeveyn desteği (Barber ve ark., 1996; Barber ve ark., 2005) ebeveyn ve ergenler arasındaki ilişkide önem kazanmaktadır.

İzleme davranışının ergenlerin yaşamlarında koruyucu bir faktör olabileceği belirtilmektedir (Laird ve ark., 2003; Crosby ve ark., 2002). Ebeveynlik uygulamalarının bir boyutu olan "izleme davranışı" (parental monitoring) ebeveynin ergenlerin ev dışında yaptıkları etkinlikler ile ilgili bilgi sahibi olması ve ergenlerin nerede olduğu, ne yaptığına ilişkin bu bilgi de kısmen ebeveynin kendi çabalarıyla (çocuğun arkadaşlarından bilgi alma ve kontrol yoluyla edindiği bilgi), kısmen de çocuğun kendiliğinden gönüllü olarak verdiği bilgi olarak tanımlanmıştır (Stattin ve Kerr, 2000). Bir başka deyişle "izleme" davranışı ebeveynin çocuğun etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olması şeklinde ifade edilmiştir (Smetana ve Darris, 2000).

İzleme boyutunda ebeveynin çocuklarının yaptıkları ve nereye gittikleri hakkında en az üç şekilde bilgi edinebileceği belirtilmektedir. Bunlardan birincisi, çocukların kendiliğinden ebeveynine nerede olduğu ve ne yaptığını söylemesi, çocuğun anne babaya yakın olması (child disclosure), ikincisi ebeveynin çocuğun

---

arkadaşlarından bilgi alması (parental solicitation), üçüncüsü ise ebeveynin çocuğa sınırlama ve yasak getirmesi, bunun sonucunda özgürlüğünü kısıtlayarak onu kontrol etmesidir (parental control). Bir başka deyişle “izleme” boyutu ergenin serbest zaman etkinliklerini gönüllü olarak ebeveynine anlatması şeklinde tanımlanmaktadır. İzlemenin iyi bir ebeveyn davranışı olmadığı tartışmalarına rağmen, ergenin ebeveynine olan yakınlığının pek çok problem davranışı, ergen suçluluğunu, alkol, madde kullanımını önleyebileceği de vurgulanmaktadır (Stattin ve Kerr, 2000; Dishion ve ark., 2003; Claes, Lacourse, Bouchard ve Perucchini, 2003). Bununla birlikte, ergeni izlemenin suç davranışına veya riskli davranışlara başlama ya da katılmasındaki artışta etkili olmadığı belirtilmektedir (Laird, Pettit, Bates ve Dodge, 2003).

Her ne kadar etkin bir izlemede öncelikle ergenden bilgi alma yer alsa da, ebeveyn çocukların gittikleri yerler ve yaptıkları etkinlikler hakkında öğretmenleri ile görüşme ve diğer ebeveynle temasa geçme, çocuklarıyla yaptıkları faaliyetleri paylaşma gibi farklı yolları kullanarak da izlemeyi gerçekleştirmektedir (Crouter, Helms-Erickson, Uppdegraff ve Mc Hale, 1999).

Barber’in modeline göre (1994,1996) ebeveynin ergen davranışlarını izlemesi ergenlerin toplumsal normlara uygun davranmalarında önemlidir. Çünkü ebeveyn ailedeki iletişim örüntüleri ve kuralların oluşturulmasını ergenleri sosyalleştirerek gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda ebeveyn kontrolünün niteliği ve derecesi de ergen gelişiminde büyük bir etkiye sahiptir. Diğer yandan gelişimin her alanında değişimler yaşayan ergenler ebeveyn desteğine gereksinim duymaktadır.

Ebeveyn desteği tüm aile sistemi işlevindeki duygusal atmosferin temel bir öğesidir (Barber ve ark., 1996). Rollins ve Thomas (1979) ebeveyn desteğini çocuğu onaylayarak ve onu kabul ederek iletişim kuran herhangi bir ebeveyn davranışı olarak tanımlamaktadır (Akt., Larsen ve Dehle, 2007). Son çalışmalar ebeveyn desteğinin yapısını incelemiş ve desteğin hem araçsal hem de duygusal boyutları içerdiğini belirten görüşler ileri sürmüşlerdir. (Young ve ark., 1995; Van Beest ve Baerveldt, 1999). Araçsal ebeveyn desteği, ebeveynin sevgisini açık olarak gösteren davranışları içermemekle beraber, çocuğun hissettiği ebeveyn kabulü ve onayına katkıda bulunur (Van Beest ve Baerveldt, 1999). Çocuğun ödevlerine yardım etme ve spor faaliyetlerine katılma gibi ebeveyn yardımı veya desteği tipik olarak araçsal desteği temsil etmektedir. Bunun tam tersi olarak ebeveynin duygusal desteği fiziksel veya sözel sevgi, yakınlık gösterme, çocuğu cesaretlendirme, açık ve olumlu iletişim gibi davranışları içeren ebeveyn çocuk ilişkisinin duygusal yönünü hedefler (Barber ve Thomas, 1986; Felson ve Zielsnski, 1989; Young ve ark., 1995; Van Beest ve Baerveldt, 1999).

Ayrıca ergenlerin arkadaşlık, duygusal, araçsal ve bilgi sağlayıcı destek biçimlerinde algıladıkları ebeveynin sosyal desteği (Dumont, ve Provost, 1999)

onların psikolojik uyumları üzerinde de önemli derecede etkilidir (Demeray ve Malecki, 2002; van Wel Linssen ve Abma, 2000). Ebeveynin olumlu desteği ergenlerin yetişkinliğe geçiş aşamasında uygun baş etme stratejilerini kazanmasına, uygun seçimler yapmasına, risk almasına ve kişisel kontrolünün artmasına yardımcı olurken (Steinberg ve ark., 1991; Scabini, Lanz ve Martz, 1999), zayıf düzeydeki ebeveyn desteği ergenlerin zorlu yaşam koşullarında alkol, madde kullanımı ve saldırganlık gibi olumsuzluklara daha açık ve yakın olmalarını sağlayabilir (Kraaij ve ark., 2003; Howard ve Medway, 2004; Noack ve Puschner, 1999).

Ebeveyn desteği, övgü, cesaretlendirme, genel destek veya fiziksel olarak sevgi gösterme gibi ebeveyn davranışları yoluyla gencin beslenmesidir (Henry ve ark., 2006). Ebeveyn desteği ile gencin genel yeteneği, iyi olma hali (Henry ve ark., 2007), kimlik gelişimi (Sartor ve Youniss, 2002), akademik başarısı ve öz saygısı (Bean ve ark., 2003) ve aile yaşamından aldığı doyum arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn desteğinin yetersiz olduğu ailelerde ergenlerin alkol ve madde kullanımı artmakta (Barnes ve ark., 2000) ayrıca kimlik gelişimi ve arkadaşlık ilişkilerinde problemler (Marta, 1997) yaşadıkları görülmektedir.

Ergenler ebeveynini çok fazla destekleyici algıladıklarında tüm aile sistemi işlevi de yüksek düzeyde olabilir (Barber ve Buehler, 1996). Örneğin, aile işlevlerinin dengede olduğu aileler, ebeveynin özerklik ve bağlılık arasında denge kurduğu duygusal atmosfere sahip olan ailelerdir. Ergenler bu aileleri ihtiyaçlarına cevap vermede esnek olan aileler olarak görebilir ve ebeveyn desteğini ebeveyn davranışlarından biri olarak algılayabilirler (Henry ve ark., 2006).

Helsen, Vollebergh ve Meeus (2000) özellikle aile desteğinin kızları duygusal problemlerden koruduğunu belirtmiştir. Liu (2002) da algılanan olumlu ebeveyn desteğinin ergenlerin psikolojik uyumları üzerinde etkili olduğunu, özellikle kızların algıladıkları yüksek düzeydeki ebeveyn desteği ile duygusal problemler arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Bu araştırmanın amacı ergenlerin algıladıkları ebeveyn izleme ve destek davranışlarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda algılanan izleme ve destek davranışlarının ergenlerin cinsiyeti, öğrenim kademeleri, anne babalarının evlilik durumları ve kardeş sayılarına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

YÖNTEM

Ergenlerin algıladıkları ebeveynin izleme ve destek davranışlarının incelendiği bu çalışmada, "Genel Tarama Modeli" kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1999).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan Çankaya Lisesi ve Ayrancı Lisesi öğrencileri oluşturmuştur. Çankaya Lisesi'nden 100 öğrenci (50 öğrenci 9. sınıf, 50 öğrenci 10. sınıf), Ayrancı Lisesi'nden 100 (50 öğrenci 9. sınıf, 50 öğrenci 10. sınıf) öğrenci olmak üzere toplam 200 öğrenciden 177 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada 26 maddeden oluşan Ebeveyn İzleme ve Destek Davranışları Anketi kullanılmıştır. Ebeveyn İzleme ve Destek Davranışları Anketi araştırmacılar tarafından ilgili literatürdeki ebeveyn izleme ve destek anket ve ölçekleri (Silverberg ve Small, 1991, akt. Yu ve arkadaşları, 2006; Stattin ve Kerr, 2000; Borovski ve arkadaşları, 2003; Dishion, Nelson ve Kavanagh, 2003; Henry ve arkadaşları, 2006) incelenerek hazırlanmıştır. Ölçme aracının geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuş, görüş ve önerileri doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

Ankette 15 madde ebeveynlerin izleme davranışlarını (Annem/babam serbest zamanlarımda ne yaptığımı bilir, Annem/babam okul sonrası doğrudan eve gelmeyeceksem nerede olacağımı ona söylememi ister) 11 madde de ebeveynlerin destek davranışlarını içermektedir (Annem/babam bana sevgilerini gösterirler, annem babam benimle geçirdikleri zamanlarda keyif alır). Ankette 5' li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır; her zaman (1), sık sık (2), bazen (3), nadiren (4), hiçbir zaman (5) olarak puanlanmıştır. Anketteki bir madde ters madde olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca çalışmada ergenler ve anne babaları ile ilgili bilgileri içeren bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda ergenlerin buldukları öğrenim kademesi, yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-babanın birlikte yaşama durumu, anne-baba eğitim durumu ve mesleği gibi sorular bulunmaktadır.

İşlem

Veri toplama aşamasında okullardan gerekli izinler alınarak 2 araştırmacı tarafından öğrencilere anketler bizzat uygulanmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve anketi nasıl cevaplayacaklarına ilişkin bilgi verilmiştir. Anne ve/veya baba kaybı olup onların yerine geçecek birini gösteremeyenlerin ve anketteki soruların çoğunluğunu boş bırakan öğrencilerin anketleri değerlendirmeye alınmamıştır. Uygulanan 200 ankette 177'si değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde parametrik ve nonparametrik testler uygulanmıştır. İlişkisiz örneklemeler için nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İlişkisiz örneklemeler için parametrik olarak t testi ve tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 177 öğrenciden % 51'i 9. sınıf, % 49'u 10. sınıf öğrencileridir. Öğrencilerden % 53'ü erkek öğrenci, % 47'si kız öğrencidir. Öğrencilerin % 93'ünün anne babası evli, % 7'sinin anne babası boşanmıştır. Öğrencilerin babalarının mesleklerine göre dağılımlarına bakıldığında % 37'sinin serbest meslek sahibi olduğu, % 28'inin ise profesyonel meslek sahibi olduğu görülmüştür. Annelerin meslek durumlarına göre dağılımlarında ise çoğunluğunun ev hanımı olduğu (% 67) belirlenmiştir. Öğrencilerin kardeş durumuna göre dağılımları incelendiğinde % 46'sının iki kardeş olduğu, % 29'unun ise tek çocuk olduğu görülmüştür.

Araştırmanın temel amacı ebeveynin izleme ve destek davranışlarının bazı değişkenlere göre fark gösterip göstermediğini açıklamaktır. Bu bölümde bu farklılıklara ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Anne ve baba izleme puanlarının cinsiyete göre incelenmesine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Algılanan Anne İzleme ve Baba İzleme Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin t testi Sonuçları

CİNSİYET		n	$\bar{X}$	s	Sd	t	p
Anne İzleme	Erkek	94	59,74	10,65	175	3.64	.00
	Kız	83	64,98	8,16			
Baba İzleme	Erkek	94	58,57	11,41	175	1.37	.2
	Kız	83	55,89	14,64			

Tablo1 incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında algılanan anne izleme puanlarına göre anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. [t (175)=3.75, p<.05]. Annelerin kız çocuklarını ($\bar{X}$ =64,98), erkek çocuklarına ($\bar{X}$ =59.74) göre daha çok izledikleri görülmüştür. Baba izleme puanlarında ise cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır [t (175)=1.37, p>.05].

Tablo 2.*Algılanan Anne Desteği ve Baba Desteği Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin t testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	Sd	t	p
Anne Destek	Erkek	94	44,6277	7,00	175	1.8	.7
	Kız	83	46,6265	6,56			
Baba Destek	Erkek	94	44,4255	8,40	175	0.8	.9
	Kız	83	44,3253	8,86			

Tablo 2’de anne ve baba destek puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre t testi sonuçlarına bakıldığında anne [$t(175) = 1.8, p > .05$] ve baba [$t(175) = .8, p > .05$] destek puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 3.*Algılanan Anne ve Baba İzleme, Anne ve Baba Destek Puanlarının Öğrenim Kademesine Göre İncelenmesine İlişkin t testi Sonuçları*

	Öğrenim kademesi	n	$\bar{X}$	s	Sd	t	p
Anne İzleme	9 sınıf	90	63,69	8,22	175	1.56	0.1
	10.sınıf	87	61,20	12,60			
Baba İzleme	9 sınıf	90	60,76	11,04	175	3.7	0.00
	10.sınıf	87	53,76	14,05			
Anne Destek	9 sınıf	90	45,18	8,18	175	0.70	0.5
	10.sınıf	87	45,97	6,53			
Baba Destek	9 sınıf	90	44,98	8,24	175	0.94	0.3
	10.sınıf	87	43,76	8,95			

Tablo 3’e bakıldığında, anne izleme [$t(175) = .156, p > .05$] ve anne destek [$t(175) = .71, p > .05$] puanlarının öğrencilerin öğrenim kademesine göre anlamlı fark göstermediği görülmektedir. Ancak baba izleme puanları ile sınıflar arasında anlamlı düzeyde fark tespit edilmiştir [$t(175) = 3.7, p < .05$]. 9. sınıftaki öğrencilerin baba izleme puan ortalamalarının ($\bar{X} = 60.76$) 10. sınıftaki öğrencilerden ($\bar{X} = 53.76$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.

Anne ve Baba İzleme, Anne ve Baba Destek Puanlarının Evlilik-Boşanma Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin U Testi Sonuçları

	Evlilik- Boşanma Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Anne İzleme	Evlilik-	165	90,10	14866,50	808.500	0.3
	Boşanma durumu	12	73,88	886,50		
	Toplam	177				
Baba İzleme	Evlilik-	165	92,39	15244,50	430.500	.001
	Boşanma durumu	12	42,38	508,50		
	Toplam	177				
Anne Destek	Evlilik-	165	88,16	14547,00	852.000	0.4
	Boşanma durumu	12	100,50	1206,00		
	Toplam	177				
Baba Destek	Evlilik-	165	90,56	14942,00	733.000	0.13
	Boşanma durumu	12	67,58	811,00		
	Toplam	177				

Tablo 5'te anne-babanın evlilik durumuna göre izleme ve destek puanlarının ortalaması incelendiğinde baba izleme puanlarının ortalamasının anne babanın evli olma durumuna göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği bulunmuştur. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, anne babası boşanmış ergenlerin baba izleme puanlarının ortalamasının düşük olduğu görülmüştür.

Non parametrik Kruskal Wallis testi sonucunda anne ve baba izleme puanlarının ortalamasının anne ve babanın öğrenim durumuna ve mesleğine göre anlamlı düzeyde fark göstermediği saptanmıştır ($p>.05$). Anne ve baba mesleklerine göre anne babanın destek puanlarının ortalamaları arasında da anlamlı düzeyde fark görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 5.

Anne ve Baba İzleme, Anne ve Baba Destek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Anne İzleme	Gruplar Arası	1534,332	3	511,444	4,805	,003	1-4, 2-4
	Gruplar İçi	18413,679	173	106,437			
	Toplam	19948,011	176				
Baba İzleme	Gruplar Arası	1324,475	3	441,492	2,665	,050	
	Gruplar İçi	28663,807	173	165,687			
	Toplam	29988,282	176				
Anne Destek	Gruplar Arası	828,957	3	276,319	5,418	,001	1-4, 2-4
	Gruplar İçi	8822,546	173	50,997			
	Toplam	9651,503	176				
Baba Destek	Gruplar Arası	753,978	3	251,326	3,551	,016	
	Gruplar İçi	12245,660	173	70,784			
	Toplam	12999,638	176				

Kardeş sayılarına göre algılanan anne izleme ve destek puanları incelendiğinde, anne izleme puanlarının anlamlı düzeyde fark gösterdiği saptanmıştır ($p < .05$). Bu farklılığın da yapılan Scheffe testi sonucunda tek çocuk ($\bar{X} = 63.86$) ve 4 kardeş ve üstü ($\bar{X} = 55.79$) arasında, iki kardeş ($\bar{X} = 64.24$) ve 4 kardeş ve üstü ($\bar{X} = 55.79$) arasında olduğu bulunmuştur. Kardeş sayısına göre anne desteği anlamlı düzeyde fark göstermektedir ($p < .05$). Bu farklılığın yapılan Scheffe testi sonucunda tek çocuk ($\bar{X} = 45.88$) ve 4 kardeş ve üstü ($\bar{X} = 40.89$) arasında, iki kardeş ($\bar{X} = 47.26$) ve 4 kardeş ve üstü ($\bar{X} = 40.89$) arasında olduğu bulunmuştur. Kardeş sayılarına göre baba izleme ve destek puanları incelendiğinde anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p > .05$).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebeveyn ergen arasındaki ilişki, ergenlik döneminde ergenlerde meydana gelen gelişimsel değişimleri anlamak açısından önemlidir. Smetana, Metzger ve Campione Barr'a göre (2004) ergenler ve ebeveyn arasında yaşanan ilişkideki değişimlerin erken ve orta ergenlik döneminde arttığı, ailelerin ergenlerin yaşadıkları sosyal, bilişsel ve biyolojik değişimlere uyum sağlamaya çalıştıkları dönem olduğu ileri sürülmektedir.

Bu araştırmada ergenlerin algıladıkları anne baba izleme ve destek davranışları bazı değişkenler açısından incelenmiştir.

Araştırmada, ergenlerin algıladıkları izleme davranışlarında cinsiyete göre farklılık bulunmuştur. Bu bulgu, kızların erkeklere göre daha fazla izlendiğini belirten alan yazındaki bulgular ile tutarlık göstermiştir (Richards ve ark. 2004; Laird, Pettit, Bates, and Dodge, 2003) Ergenler, kendileri ile ilgili kişisel konularda ebeveynlerinin daha fazla kontrolü olduğuna inanmış ve özgürlüklerinin sınırlandığı, özellikle de anneleri tarafından kontrol edildiklerini ve izlendiklerini belirtmişlerdir (Smetana ve Darris, 2002). Bulgulara paralel olarak bu araştırmada da cinsiyete göre izleme davranışlarındaki farklılık sadece annelerde görülmüştür. Babaların izleme davranışlarında ise cinsiyete göre farklılık olmadığı bulunmuştur. Bu bulgu, ülkemizdeki aile yapısındaki sorumluluk ve rolleri annelerin daha fazla benimsediği şeklinde yorumlanabilir. Geleneksel toplumlarda annenin rolü çocuğun bakımı ve çocuğu iyi yetiştirmek olarak belirlenmişken, babanın rolü ise ailenin gereksinimlerini karşılamak olarak tanımlanmıştır (Yunus, 2005). Bununla birlikte, annelerin çocuklarını etkili bir şekilde destekleme ve izleme çabalarında artış olmuştur. Ancak annelerin destek ve izleme çabalarının ergenler tarafından engellenmektedir. Bu durum ergenlerin bağımsızlık taleplerindeki artış ve arkadaşlarından etkilenmeleri ile açıklanmaktadır (Forehand ve Jones , 2002).

Araştırmada, annelerin ergenlerin serbest zamanlarını hangi arkadaşları ile geçirdiğini bilmek konusunda kızları daha çok izlediği belirlenmiştir. Kızların geceleri ve hafta sonları arkadaşları ile nereye gittiğini bilmek ve ne yaptıkları konularında anneleri tarafından daha fazla izlendikleri görülmüştür. Ayrıca kız ergenlerin algılarına göre anneleri tarafından arkadaşlarının isimlerini bilmek konusunda daha fazla izlendiği tespit edilmiştir. Annelerin kız çocuklarını daha fazla izlemeleri, kızlara karşı daha kontrolcü, kısıtlayıcı ve aynı zamanda koruyucu olmalarından, erkeklere de hoşgörülü davranmalarından kaynaklıyor olabilir (Yunus, 2005; Xu ve ark., 2005).

Ergenlerin algıladıkları izleme davranışı anne ve babanın evlilik ve boşanma olma durumuna göre farklılık göstermiştir. Çalışmada ortaya çıkan bu farklılık evli olan ebeveynlerin ergenleri izleme davranışlarının boşanmış ebeveynlere göre daha fazla olduğunu belirten alan yazını bulguları (Laird, ve ark.,2003) ile de tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada, ailedeki çocuk sayısının artmasıyla birlikte anne izleme puanlarının düştüğü görülmüştür. Bu bulgu, annelerin çocuk sayıları arttıkça, sorumlulukların arttığı ve izleme davranışında düşüş olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırma sonucunda, ergenlerde cinsiyet ve öğrenim kademesine göre algılanan ebeveyn desteğinin farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak alan yazınında

ergenlerin algıladıkları ebeveyn desteğinin cinsiyete ve yaşa göre değişiklik gösterdiğine dair bulgular yer almaktadır. Sartor ve Youniss (2002) 10 ve 12. sınıftaki kızların erkeklere göre algıladıkları ebeveyn desteği ve izleme davranışının daha fazla olduğunu ifade etmiş, kız çocukları ile ebeveynler arasında daha fazla bağlantı olduğuna işaret etmiştir. Bu bulgu yapılan bu çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Bunun nedeni, araştırmada yer alan ergenlerin sahip oldukları ailelerinin çekirdek aile niteliğinde olması şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte ebeveyn desteğinin cinsiyete göre farklılık göstermemesi ebeveynlerin aile içinde tüm çocuklarına destek sağladığını işaret etmektedir.

Çalışmanın bulguları sonucunda 9 ve 10. sınıftaki ergenlerin algıladıkları anne izleme davranışlarının cinsiyet ve kardeş sayısına göre farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Babalarda ise izleme davranışlarının beraber yaşama durumuna (evli ve boşanmış olma) göre farklılaştığı bulunmuştur. Ergenlerin algıladıkları anne ve baba destek davranışlarında ise sadece annelerin çocuk sayısı arttıkça destek boyutunda azalma olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu küçük bir grubun oluşturması, ergenlerin yaşlarının birbirlerine yakın olması ve ergenlerin benzer sosyoekonomik çevreden gelmesi, çalışma açısından bir sınırlılık olabilir. Bu sonuçlar doğrultusunda ileride yapılacak çalışmalara yönelik şu öneriler sunulabilir. Yaşa göre ön, orta ve son ergenlik döneminde algılanan ebeveyn izleme ve destek boyutlarının ergenlik dönemlerine göre değişip değişmediği, farklı sosyoekonomik çevrelerden gelen ergenlerin algıladıkları ebeveyn izleme ve destek davranışları da incelenebilir.

Ebeveyn izleme ve destek davranışları ile ebeveyn stilleri arasındaki ilişki araştırılabilir. Ayrıca ergenlerin algıladıkları izleme ve destek davranışları ile ebeveynin algıladığı izleme ve destek davranışları karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Bu çalışmanın sonuçları ışığında, ebeveynlerin birliktelik durumlarına göre bakıldığında evli ebeveynlerin, özellikle annelerin izleme ve destek davranışlarının aile içinde önemli olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte anne babası birlikte olan ailelerde babaların izleme davranışlarının boşanmış ailelerdeki babalara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgunun toplumumuzda çocuk yetiştirme sorumluluğunun annede olduğuna dair alan yazınına katkı sağlayacak bir bilgi olarak yer alacağı düşünülebilir. Bu bilgiler sonucunda boşanmış ailelerde çocuk yetiştirme sorumluluğunu babaların anneler ile paylaşmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Tüm bu bulguların yol açtığı değerlendirmeler, çocukların yetiştirilmesinde anne ve babaların sorumluluk ve rollerini daha sağlıklı yürütebilmeleri için anne-baba eğitimlerinin özellikle okullarımızda daha sistemli bir şekilde yürütülmesinin ve bu eğitimlerin anne, babaların ve çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde hazırlanmasının, onların içinde buldukları sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar da dikkate alınarak sunulmasının önemini ortaya çıkardığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Barber, B. K., Olsen, J. E., & Shagle, S. C. (1994). Associations between parental psychological control and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development*, 65, 1120-1136.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 1120-1136.
- Barber, B. K., Olson, J. E., & Shagle S. C (1996). Family cohesion and enmeshment: Different constructs, different effects. *Journal of Marriage and Family*, 58, 433-441.
- Bean, R. A., Bush, K. R., Mc Kenry P. C., & Wilson, S. M. (2000). The impact of parental support, behavioral control, psychological control on the academic achievement and self-esteem of African American and European American Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 18, 523-541.
- Barnes, G. M., Reifman, A. S., Farrell, M. P., & Dintcheff, F. (2000). The effects of parenting on the development of adolescent and alcohol misuse: A six wave latent growth model. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 175-186.
- Borawski, E. A., Ievers-Landis, C. E., Lovegrenn, L. D., & Trapl, E. S. (2003). Parental monitoring, negated unsupervised time, and parental trust: The role of perceived parenting practices in adolescent health risk behaviors. *Journal of Adolescence Health*, 33, 60-70.
- Chao, R. K. (2001). Extending Research On The Consequences Of Parenting Style For Chinese Americans And European Americans. *Child Development*, 72, 6, 1832-1843.
- Claes, M., Lacourse, E., Bouchard, C., & Perucchini, P. (2003). Parental practices in late adolescence, a comparison of three countries: Canada, France and Italy. *Journal of Adolescence*, 26, 387-399.
- Couter, A. C., Helms-Erickson, H., Updegraff, K., & Mc Hale, S. M. (1999). Conditions underlying parents' knowledge about children's daily lives in middle childhood: Between-and within- family comparisons. *Child Development*, 70, 246-259.
- Demeray, M. K., & Malecki, C. R., Davidson, L. M., Hudgson, K. K., & Rebus, P. J. (2005). The relationship between social support and student adjustment: A longitudinal analysis. *Psychology in the Schools*, 42, 691-706.
- Dishion, T. J., Nelson, S. E., & Kavanagh, K. (2003). The family check-up with high risk young adolescents: Preventing early onset substance use by Monitoring. *Behavior Therapy*, 34, 553-571.

- Dumont, M., Provost, M. A. (1999): Resilience in adolescents. Protective role of social support, coping strategies, self-esteem and social activities on experience of stress and depression. *Journal of Youth and Adolescence*, 38-343-363.
- Felson, R. B., & Zielenski, M. A. (1989). Children's self esteem and parental support. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 727-735.
- Forehand, R., Jones, D. (2002). The stability of Parenting: A Longitudinal Analysis of Inner-City African-American Mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 11, 4, 455-467.
- Henry, C., Robinson, L. C., Neal, R. A., Huey, E. (2006). Adolescent perceptions of overall family system functioning and parental behaviors. *Journal of Child Family Study*, 12, 319-329.
- Helsen, M., Vollebergh, V. & Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 3, 319-334.
- Howard, M. S., & Medway, F. J. (2004). Adolescents' attachment and coping with stress. *Psychology in the Schools*, 41, 391-402.
- Kraaij, V., Garnesfski, N., de Wilde, E.J, Dijkstra, A., Gebradt, W., Maes, S., & ter Doest, L. (2003). Negative life events and depressive symptoms in late adolescents: Bonding and coping as vulnerability factors? *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 185-193.
- Laird, R.D, Pettit, G. S., Bates, J.E., & Dodge, K. A. (2003). Parents monitoring relevant knowledge and adolescents' delinquent behavior: Evidence or correlated developmental changes and reciprocal influences. *Child Development*, 752-768.
- Larsen, D & Crystal Dehle. (2007). Rural adolescent aggression and parental emotional support. *Adolescence*, 42, 165,25-50.
- Liu, Y. L. (2002). The role of perceived social support and dysfunctional attitudes in predicting Taiwanese adolescents' depressive tendency. *Adolescence*, 37, 823-834.
- Marta, E. (1997). Parent-adolescent interactions and psychosocial risk in adolescents: An analysis of communication, support and gender. *Journal of Adolescence*, 20, 473-487.
- Richards, M. H., Miller, B. V., O'Donnell, P. C., Wasserman, M. S., & Colder, C. (2004). Parental monitoring mediates the effects of age and sex on problem behaviors among African American Urban Young Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 3, 221-233.

- Sartor, C. E., & Youniss, J. (2002). The relation between positive parental involvement and identity achievement during adolescence. *Adolescence*, 37, 221-234.
- Scabini, E., Lanz, M. & Marta, E. (1999). Psychosocial adjustment and family relationships: A typology of Italian families with a late adolescent. *Journal of Youth and Adolescence*. 28, 633-644.
- Smetana, J. G., Daddis, C. (2002). Domain-Specific Antecedents Of Parental Psychological Control And Monitoring: The Role Of Parenting Beliefs And Practices. *Child Development*, 73(2),563-580.
- Smetana, J. G., Metzger, A., & Campione-Barr N. (2004). African American Late Adolescents' Relationships With Parents: Developmental Transitions And Longitudinal Patterns. *Child Development*, 75(3),932-947.
- Stattin, H., Kerr, M. (2000). Parental Monitoring: A Reinterpretation. *Child Development*,71(4),1072-1085.
- Steinberg, L. Mounts, N. S., Lamborn., & Dornbuch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Van Beest, M. V., & Baerveldt, C. (1999). The relationship between adolescents' social support from parents and peers. *Adolescence*, 34(133), 193-201.
- Yunus, S. Md. (2005). Childcare practices in three Asian countries. *International Journal of Early Childhood*, 37, 1.
- Xu, Y., Farver, J. A. M., Zhang, Z., Zeng, O., Yu., L., & Cai, B. (2005). Mainland Chinese parenting styles and parent-child interaction. *International Journal of Behavioral Development*, 29 (6), 524-531.
- Young, M. H., Miller., B. C., Norton., M. C., & Hill, E. J. (1995): The effect of parental supportive behaviors on life satisfaction of adolescent offspring. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 813-822.
- Yu, S., Clemens, R., Yang, H., Li, X., & Stanton, B. (2006). Youth and parental perceptions of parental monitoring and parent-adolescent communication, youth Depression, and youth risk behaviors. *Social Behavior and Personality*, 34 (10), 1297-1310.